

Utrikesutskottets betänkande

1978/79:9

med anledning av motion om indianernas situation

Motionen

I motionen 1977/78:1019 av Gunnel Jonäng m. fl. (c) hemställs att riksdagen uttalar att Sverige i FN aktualiserar och aktivt arbetar för indianernas situation i både Nord- och Sydamerika.

Bakgrund

Indianernas situation på den amerikanska kontinenten varierar starkt från land till land. I Nordamerika och i viss stater i Latinamerika, såsom Argentina och Brasilien, utgör de i våra dagar en utpräglad minoritet. I andra, såsom Guatemala, Peru och Ecuador är indianinslaget stort för att inte säga dominerande. Olika stammar har olika kulturella särdrag. På sina håll är indianerna väl integrerade med den under senare århundraden inflyttade befolkningen, på andra har de fördrivits eller skilts ut och lever i mer eller mindre frivillig isolering. En generell karakteristik av indianernas situation i Amerika som helhet är därför utomordentligt svår att göra. Av samma skäl måste varje försök att förbättra urbefolkningens villkor ta hänsyn till dessa olikheter.

I USA finns i dag uppskattningsvis mellan en och två miljoner indianer. Någon exakt siffra kan inte anges, framför allt därför att det inte längre rör sig om någon väl definierad och enhetlig grupp. Ett stort antal indianer – mellan 650 000 och 850 000 – lever i ca 200 reservat. Dessa är av varierande storlek och har en betydande grad av internt självstyre. Sysselsättningen utgörs främst av jordbruk, boskapsskötsel och skogsbruk. Av geografiska och andra skäl har näringslivet i reservaten som regel inte nått sådan livskraft att det kunnat ge tillräcklig utkomst åt sina invånare. Arbetslösheten är ofta hög och inkomstnivån lägre än i landet i övrigt. Endast ett reservat uppges vara självbärande, medan de övriga är beroende av federalt stöd. Indianernas situation i Canada är likartad den i USA.

Urbefolkningen i Latinamerika lever under delvis annorlunda villkor. Indianerna är där ännu mindre än i Nordamerika någon avgränsad grupp. Rasblandningen är mycket stor.

De grymma oförrätterna mot indianerna i både Nord- och Sydamerika under den europeiska kolonisationens första skede är välkända. I Latinamerika har ända in i våra dagar på många håll förekommit omfattande förföljelser och förtryck av indianer. Fortfarande förekommer rapporter om omänsklig behandling av Latinamerikas indianer. Det är emellertid svårt att

finna belägg för att någon regering i Latinamerika för en uttalad politik som riktar sig just mot indianer. De övergrepp som sker är snarare en del i ett sedan gammalt utbildat mönster av förtryck eller i varje fall likgiltighet inför fattiga och eftersatta grupper förhållanden. Inte heller i detta avseende är det emellertid möjligt att fälla generella omdömen. Vissa länder har utan tvivel ambitioner att föra en medveten indianpolitik, medan andra nästan helt tycks åsidosätta urbefolkningens särskilda behov.

Utskottet

Som framgår av bakgrundsredogörelsen ovan låter sig indianernas situation i olika länder i Syd-, Mellan- och Nordamerika inte gärna beskrivas i några generella termer, eftersom den starkt varierar mellan länderna och ibland även inom ett och samma land. Särskilt där indianerna utgör en befolkningsminoritet är deras belägenhet dock ofta beträdd eller negligerad i skilda avseenden, mera som en följd av en traditionell ringaktning eller likgiltighet för fattiga och avvikande grupper situation än som ett led i en systematisk förföljelse.

Om således indianproblemet i Latinamerika mera är ett uttryck för allmänna sociala och ekonomiska missförhållanden än för regelrätt rasförföljelse, befriar detta inte de berörda regeringarna och världssamfundet i allmänhet från medansvar för indianernas situation. Sverige har i olika sammanhang uttalat sig för stöd åt fattiga och eftersatta grupper. En strävan inom vårt utvecklingsbistånd är också att alltmer inrikta detta på de fattigas behov. Vi har i den internationella debatten haft anledning att framhålla att arbetet till skydd för de mänskliga rättigheterna bör omfatta alla utsatta grupper, inklusive olika befolkningsminoriteter.

Men inget stöd utifrån kan i längden bli effektivt om inte regeringarna i de berörda länderna själva uppmärksammar orättvisorna. Det är dock angeläget att stödja det arbete som bedrivs i olika internationella organisationer när det gäller att belysa eftersatta minoriteters situation och möta deras särskilda behov. Ett led i detta arbete var den konferens om minoriteters förhållanden som hölls i Kiruna år 1977. Även de amerikanska staternas organisation, OAS, uppges ägna betydande uppmärksamhet åt indianfrågan. En viktig och svår uppgift i detta sammanhang är att finna en rimlig avvägning mellan önskemålet att bevara urbefolkningarnas kulturella identitet och strävandena att inte lämna några grupper utanför utvecklingsprocessen.

Av särskild vikt är naturligtvis de ansträngningar som görs inom Förenta nationerna. En underkommitté till FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna har sedan år 1971 till uppgift att göra en grundlig utredning om urbefolkningars situation. När utredningen avslutat sitt arbete, vilket beräknas ske om ett par år, bör en mera ingående redovisning även av indianernas aktuella situation i olika länder föreligga, vilken förhoppningsvis kan läggas till grund för fortsatt arbete inom FN:s ram i denna fråga. Det

synes rimligt att avvakta resultatet av denna utredning innan eventuella svenska initiativ till vidare internationella åtgärder övervägs. Detta hindrar självfallet inte Sverige från att utnyttja de andra tillfällen som erbjuds för att lämna sitt stöd åt strävanden att förbättra indianernas situation.

Med det anförda torde motionen få anses besvarad.

Utskottet hemställer

att riksdagen förklarar motionen 1977/78:1019 besvarad med vad utskottet anför.

Stockholm den 28 november 1978

På utrikesutskottets vägnar

ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Anna Lisa Lewén-Eliasson (s), Erik Adamsson (s), Anna-Lisa Nilsson (c), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Olle Göransson (s), Gunnel Jonäng (c), Ingrid Sundberg (m), Sture Ericson (s), David Wirmark (fp), Karin Söder (c), Jan Bergqvist (s), Ulla Tillander (c) och Axel Andersson (s).

